

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

Over smaken en geuren, sensaties en kleuren



Begeleide activiteit voor volwassenen (15 april – 15 november):

Zintuigenwandeling langs planten die een bepaald zintuig prikkelen door een specifieke geur, uiterlijk kenmerk, smaak of gevoel. Voor een meerprijs worden vier proevertjes aangeboden. Deelnemers dragen best waterdichte schoenen omdat er van het pad wordt afgeweken.

Aantal deelnemers:

max 25

Duur:

2 uur

Terrein:

arboretum, vertrek in onthaalpaviljoen en aankomst bij parking

Kostprijs:

50 EUR (zonder proevertjes)

65 EUR met vier proevertjes (groene thee, toastje met lindehoning, lepeltje acacia'honing, lepeltje kweepeergelei; restjes worden meegegeven)

Vorbereiding:

De museumassistent verwarmt vooraf 1l water in de thermos en laat hierin een thee-eitje met twee koffielepels losse groene thee 7 minuten trekken. Hij/zij zet het materiaal uit de box 'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren' in de caddie (volgens het aantal deelnemers). De gids haalt de thermos op aan de balie, neemt de caddie uit het atelier en stapt ermee naar het onthaalpaviljoen. Daar smeert de gids voor elke deelnemer een toastje met lindehoning en biedt een kopje groene thee aan (geserveerd op lindehouten plateau).

Na de activiteit geeft de gids de vuile lepeltjes, theekopjes, thermos en caddie af aan de balie. De museumassistent maakt de caddie leeg en zet alle materiaal proper terug in de correcte boxen in het atelier.

Materiaal:

- caddie

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

- magnolia douchegel, lindebloesemshampoo, verpakking groene thee, glazen potje (peul van ***Robinia pseudoacacia***, vrucht van ***Magnolia grandiflora***, kegel van ***Sequoiadendron giganteum***)
- lindehouten plateau
- acaciaboomschijf
- gelamineerde fotobundel met wandelroute

indien met 'extra optie vier proevertjes' (bekijk vooraf het aantal deelnemers en zet evenveel kopjes en lepels klaar; op die manier wordt onnodige afwas vermeden):

- potje kweepeergelei Bezegaard 250g (gebruik met confituurlepeltje)
- knijpfles acaciahoning De Traay 375g (gebruik met receptielepeltje)
- pot lindehoning Weyn's 450g
- thermos met groene thee (thee-eitje en losse groene thee Piramide)
- plastic box met 25x theekopje met houder
- plastic box met 25x receptielepeltje
- plastic box met 25x confituurlepeltje
- rode brooddoos met 3X mes en 25X toastje
- handdoek

Verloop van de activiteit:

Welkom (in onthaalpaviljoen)

*proevertje groene thee in theekopje + toastje met lindehoning, geserveerd op lindehouten plateau (de gids is vrij om toastjes te versieren met zelf voorziene madeliefjes)

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren': zintuigenwandeling langs planten die een bepaald zintuig prikkelen door een specifieke geur, uiterlijk kenmerk, smaak of tast

zintuig: stelt mens en dier in staat om iets waar te nemen

welke gevoelens wekken planten/bomen bij jou op?

objectief: biotoop, leverancier van bloemen/vruchten/zuurstof,...

subjectief: rust, respect, geborgenheid, welbehagen, schoonheid,...

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

stopplaats 1 (tast, smaak, geur): **Camellia sinensis, 20120003** perk 40

*verpakking van groene thee: 'thee drinken' cfr. duizend jaar oude traditie; 'groene thee' krijgt vaak een heilzame werking toegeschreven

< **Theaceae** - thee familie

'Camellia' of 'koningin van de winter': belangrijk geslacht in het arboretum met ongeveer 1300 exemplaren waardoor dit één van de troeven van het arboretum vormt grootste collectie van Benelux; sinds 2014 titel 'Garden of excellence' een geslacht met meer dan 250 soorten en duizenden cultivars genoemd naar de jezuïet en botanist Josef Kamel (of Camelus) theeplantages op berghellingen bepalen het landschap groenblijvende struik of boom die wel 20m hoog kan worden vroege bloei met wit en roze tot rode bloemen, al dan niet gevulde bloemen; ook herfstbloeiende soorten bv. **Camelia sasanqua** verspreid staande bladeren; gezaagde bladrand; vaak glimmend groen en leerachtig (voel!) goed gedraineerde zure grond; beschermt symboliek: liefde; schoonheid; begeerte; 'la dame aux Camélias' van schrijver A. Dumas; schilderijen; aardewerk; enz.

Camellia sinensis < China

is dé theeplant nl. gebruik van bladeren + knoppen van jonge scheuten er zijn verschillende soorten thee: witte - groene - oolong – zwarte (afhankelijk van de stappen die werden doorlopen bekom je een bepaalde soort thee: plukken, drogen, verhitten, kneuzen, rollen, oxideren, sorteren, verpakken)

stopplaats 2 (geur, tast, uiterlijk): **Magnolia grandiflora L 'Ruff'- beverboom, 0165** perk 41

*voorwerp: douchegel met magnoliageur

*elke deelnemer krijgt een gadget met enkele regels uit gedicht 'Magnolialawaai' (zolang de voorraad strekt)

< **Magnoliaceae** - tulpenboomfamilie

oorsprong in Zuidoost-Azië, VS en nu overal als sierplant een geslacht met meer dan 200 soorten en meer dan duizend cultivars; troef van arboretum basale bloemplant: bloemopbouw bestaat uit bloemdek met zes of meer bloemdekbladeren (tepalen) en dus geen aparte kelkbladeren en kroonbladeren: dit komt overeen met de oudste bekende fossiele bloemen! genoemd naar Pierre Magnol (botanicus en directeur van botanische tuin Montpellier) zowel struik als boom zowel bladhoudend als bladverliezend zure grond; goede drainage; windgevoelig; snoei overbodig; vaak takbreuk bij sneeuw

Magnolia grandiflora: grote witgeurende bloemen van mei tot november, tot de eerste vorst (ruik!)

grote leerachtige bladeren met bruin behaarde onderkant (voel!); bladhoudend droge verzamelvrucht (vruchtkegel) met deelvruchten die bij rijpheid open spleten in oranje-rode zaden

vergelijk met bladverliezende soort **M. macrophylla** (grote bladeren) in perk 40

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

stopplaats 3 (tast, smaak, uiterlijk): **Robinia pseudoacacia** – in spreektaal valse acacia of witte acacia, **0002720** perk 33

*acaciaboomschijf en peul van valse acacia

*proevertje: receptielepeltje acaciahoning (knijpfles)

Valse acacia - **Robinia pseudoacacia** (< 'vader en zoon Robin' en < acacia: 'lijkt op acacia')
< **Fabaceae** – vlinderbloemenfamilie (peulen als erwten en bonen; wortelknolbacteriën verbeteren vruchtbaarheid van de bodem) - geslacht Robinia - soort **Robinia pseudoacacia**
oorsprong in Noord-Amerika; in 1601 door vader en zoon Robin meegebracht naar tuin van het Louvre in Parijs

hangende trossen zoetgeurende witte bloemen: acaciahoning (proef!)

samengesteld blad met kleine deelblaadjes

steunblaadjes zijn geëvolueerd tot scherpe doornen (vgl doorn = orgaan dat is omgebouwd tot een wapen; neemt plaats in van blad (bladdoorn) of tak (takdoorn))

schors wordt dofgrijs; diep gegroefd (voel!)

zaden in bruine peulen (bekijk!)

hout biedt volwaardig alternatief voor tropisch hardhout

exoot in Europa

opgelet voor verwarring met *echte Acacia* - **Acacia dealbata** < **Fabaceae** -

vlinderbloemenfamilie - onderfamilie Mimosoideae; geslacht Acacia – soort **Acacia dealbata**
veel soorten: Noord- en Zuid-Amerika, Australië, Afrika

samengestelde bladeren; gele samengestelde bloemen (12 tot 42) in trossen; peulvruchten; etherische oliën; hallucinerende stoffen

stopplaats 4a (smaak, uiterlijk): **mispel** – **Mespilus germanica**, **1748** perk 31

stopplaats 4b (smaak, uiterlijk): **kweeper of kwee** – **Cydonia oblonga**, **0002398** perk 20

*proevertje: lepeltje kweeperconfituur

< **Rosaceae** - rozenfamilie (familie van appel en peer; bloemen met 4 of 5 kroonblaadjes)
vaak grillige kleine boom met viltig behaarde takken; vaak in kloostertuinen

Mispel - Mespilus germanica

oorsprong in Iran, kwam via Grieken en Romeinen bij ons

bladverliezend; kortgesteelde bladeren; op onderkant fijne witte haartjes (voel!)

witte bloemen op kortloten (mei-juni); 5 kroonbladeren; veel meeldraden (bekijk!)

vruchten: eerst groen en hard, nadien bruin en zacht met verdorde kelkblaadjes

rijpingsproces van de vruchten versnellen: door vorst ofwel door de vruchten na de pluk 2 à 3 weken op een koele plaats te laten liggen (eetbaar in overrijpe toestand); 'zo rot als een mispel'; vruchten bevatten vitamine C en zouden de maag en spijsvertering ondersteunen; vruchten worden verwerkt in: vruchtenwijn/konfijten/ gelei of jam (250g fijngehakte mispel koken in 4dl water, zeven - per 1 dl sap 100 gr suiker en 5' koken)

Kweeper - Cydonia oblonga

oorsprong in Iran, Turkistan, Kaspische zee, Middellandse zee

bladeren eirond tot elliptisch, onderkant behaard (voel!)

geurende witte bloemen (mei – juni)

vrucht: harde gele peervormige of ronde vrucht; geurt zoet bij rijpheid (september-oktober);

vruchten worden verwerkt in jam (idem als bij mispel); vroeger tussen lakens (geur-insecten)

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

stopplaats 5 (uiterlijk): verschillende berken in perk 4, perk 5 en perk 6

Betula ermanii – goudberk, **0005121** in perk 6

Betula nigra – zwarte berk, **2218** in perk 4

Betula szechuanica (C. K. Schneid.) Jansson, **1734** in perk 4

Betula albosinensis Burkill, **2203** in perk 4

Betula pendula -, - ruwe berk, **0008105** (op hoek)

* yoga – oefening 'boom': verspreid staan zoals deze berken; deze oefening zou de balans in je lichaam versterken; luister naar de natuur terwijl je voor jou kijkt (zie foto en uitleg in fotobundel)

< **Betulaceae** - berkenfamilie

ruwe berk: hangende takken - *Betula pendula*

zachte berk: zacht behaarde takken + bladeren - *Betula pubescens*

pionierboom

lichtboom: veel ondergroei mogelijk door zonlicht

symbiose met vliegenzwam

windbloeiër (pollenallergie!)

brede eironde tot ruitvormige bladeren

berkenhout: lichte kleur; vaak gebruikt voor meubels

typische schors: zwart-witte afbladerende banden; opgelet *Betula nigra* heeft zwarte schors

berkensap tappen - sapstroom midden februari tot midden maart: gaatje van max 10mm

boren in de stam; plastic darmpje in en laten uitlekken in fles; nadien houten tap insmeren

met bijenwas en deze tap in de stam duwen zodat de wonde goed kan genezen; berkensap zou een gezonde en grote energiebron voor het menselijk lichaam zijn

symboliek: midzomer <Scandinavië: berkentakken gebruikt als versiering/slaan sauna;

meiboom/heilige boom

stopplaats 6 (uiterlijk, geur, smaak, tast): lindendreef

Tilia cordata - winterlinde

*ruiken aan lindeshampo

< **Malvaceae** – kaasjeskruidfamilie

verschillende soorten: bv. *Tilia cordata* - winterlinde (kleinbladig) – *T. platyphyllos*

zomerlinde (grootbladig) – *T. x europaea* - Hollandse linde (= kruising winterlinde met

zomerlinde) – *T. tomentosa* - zilverlinde (blad onderaan zilverwit)

deze lindendreef werd eind jaren '70 aangeplant, maar de lindes doen het niet zo goed omdat de wortels aangetast zijn door baanwerken die in het verleden werden uitgevoerd; bovendien laat het betonnen wegdek moeilijk regenwater doorsijpelen (standplaatsvereisten van planten!)

wortelopslag wordt gesnoeid om het zicht van 'dreef' te behouden

linde kan oud worden

hartvormige bladeren

bloemen: lindehoning (bijen) – linde thee (rustgevend) – lindeshampo (ruik!)

symboliek: gewijd aan Freya <godin van vruchtbaarheid en liefde; linde langs lanen die

leiden naar kerk, kerkhof of markt (vandaar 'vergadering onder de linde'), ook rechtspraak

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

onder de linde (oude gerechtsterm 'sub tilia', vandaar 'subtiel'); restaurantnamen als 'De drie lindes'; lindes zijn vaak een thema in poëzie

bv.

"O! wat schoon,
wat bolgekrunde lindeboom,
van verre ik staan zie;
blinkende in de morgendoom."

Guide Gezelle (1830-1899)

stopplaats 7 (geur, kleur, uiterlijk): **Rhododendron 'Mina Van Houtte' (Harde Gentse), 00006424 perk 152**

< **Ericaceae** - heidefamilie

'rhodos' < Grieks: roos en 'dendron' < Grieks: boom

oorsprong in China en Japan; soorten naar Europa gebracht

vaak bladhoudend (**R. Ponticum** (wild) en **R. Yakushimanum**), maar ook bladverliezend

Rhododendron is een belangrijk plantengeslacht; troef van arboretum!

zowel decoratieve struik als boom, soms kruipend

verspreide bladeren; gave bladrand

vooral bloei in april en mei: zowel geurend als geurloos; diverse kleuren zoals wit-crème-geel-oranje- rood-roze-paars; vaak veelbloemige trossen of tuilen

zure grond; goede drainage; snoei vaak overbodig; wordt 'gezet' met grote kuil van 1m

diameter, want oppervlakkig wortelgestel

alle azalea's zijn rhododendrons, maar niet alle rhododendrons zijn azalea's

'Harde Gentse': bloemisten rond Gent hebben dankzij de lichtzure grond veel veredeling van azalea's gedaan; Gentse Floraliën tonen keer op keer prachtige collectie; belangrijke kwekers waren Louis Van Houtte en Jozef Vervaeren

'Azalea' is een Arabische meisjesnaam; vele soorten kregen ook prachtige meisjesnamen als ondersoort (bv Johanna, Helena, Estrella, Cony, Anne Frank, Florida)

stopplaats 8 (uiterlijk,-geur): **Viburnum - sneeuwbal per 169**

V. wilsonii Rehder, 7522

V. x burkwoodii 'Anika', 7460

V. urceolatum Siebold & Zucc., 7537

V. X burkwodii 'Anne Russell' 20080265

<**Adoxaceae** - muskuskruidfamilie (vlier - **Sambucus** behoort ook tot de muskuskruidfamilie)

Viburnum is een belangrijk plantengeslacht; troef van dit arboretum!

Viburnum is een dankbare tuinplant:

- voor elk seizoen: sommige soorten bloeien in de winter bv **Viburnum x bodnantense**
- in de herfst: rode, blauwe of zwarte steenvruchten en gekleurde herfstbladeren
- sommige soorten geuren lekker bv. **Viburnum carlesii**
- voor elke toepassing: bodembedekkend/heester/kleine boom; verdraagt snoei
- verschillende bloeiwijzen: zowel 'bloemtuiten' als ronde 'bolle bloemschermen' met buitenste bloemen als lokbloemen voor insecten en middenin fertiele bloemen

opmerking: **V. opulus** – Gelderse roos, komt van nature in onze bossen voor; felrode onaangenaam geurende bessen (vogels laten ze vaak lang hangen)

'Over smaken en geuren, sensaties en kleuren

stopplaats 9 (uiterlijk, tast): **Sequoiadendron giganteum** - mammoetboom, perk 172

Sequoiadendron giganteum J. Buchholz 'Chief', 5842

Sequoiadendron giganteum J. Buchholz 'Desperado', 5843

Sequoiadendron Sulphurea', 00001430

*kegel

< Cupressaceae - Cipresfamilie

smalle en kegelvormige kroon; hoge boom met omhoog gekromde takken

gigantische boom (zie Nederlandse en wetenschappelijke naam): bomenkampioen!

de grootste mammoetboom staat in het National Parc Californië (General Sherman Tree): hij

is 83m hoog en heeft een stamvolume van meer dan 1400m³

naaldboom; schubbladeren; roodbruine kegels

roestkleurige rode schors, heel zacht en vezelig (voel!); eekhoorn krabt graag in de stam

stopplaats 10 (uiterlijk, geur): **Ginkgo biloba** – Japanse notenboom – tempelboom; perk 123

Ginkgo biloba L. 'Fastigiata', 0000516

Ginkgo biloba L. 'Princeton Sentry', 0000650

Ginkgo biloba L. 'Tremonia', 0000649

<Ginkgoaceae - naaktzadigen

levend fossiel: enig overblijvende plant van een heel oud geslacht uit het Trias en Jura en is

na al die tijd nog hetzelfde (vergelijk fossiel); kan > 1000j worden

oorsprong in China, dan naar Japan en sinds 18^e eeuw in Europa; bij tempel/woning/klooster

tweelobbig waaivormige bladeren (in herfst heldergeel); bladverliezend

tweehuizig: plant met mannelijke katjes en andere plant met vrouwelijke kleine bloemen

ronde zaden met zaadmantel, lijkt op een abrikoos/mirabel (**Ginkgo biloba** = zilveren abrikoos); gele zaad huid ruikt ranzig, daarom vooral aanplant van mannelijke bomen; zaden zouden giftig zijn, maar in China en Japan toch als delicatessen gegeten (zaden vallen af - zaadmantel verwijderen - spoelen - kraken zoals hazelnoten - gepelde zaden overgieten met water - enkele minuten koken – ontvriezen – is nu jade groen - eenpansgerecht met rijst) symboliek: wordt vereerd als een god <in het Oosten; onveranderlijkheid; hoop; liefde; toverkracht; leven (eerste boom die terug uitliep na de atoombom op Hiroshima); 'oerboom'; boom van het geheugen

Op het einde van de wandeling geeft de gids de restjes van de proevertjes aan de verantwoordelijke (toastjes, lindehoning, acacia-honing en kweepeergelei). Ofwel kan de gids quizvragen stellen en de winnaars een restje geven. Kies zelf maar!

